

М.В. Голубчиков, Н.М. Орлова, Т.В. Степанова

Тематичне удосконалення лікарів з питань кодування захворювань, причин смерті та моніторингу стану здоров'я населення на кафедрі медичної статистики

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Моніторинг та оцінка стану здоров'я населення є необхідною умовою здійснення науково обґрунтованої управлінської діяльності у системі охорони здоров'я. Ефективність управління у значній мірі залежить від вірогідності тієї медико-статистичної інформації, яка покладається в основу прийняття управлінських рішень та моніторингу їх виконання. Саме тому удосконалення організації статистичного обліку, підготовка лікарів з питань технології ведення форм первинної облікової медичної документації, кодування причин смерті та захворювань у відповідності до міжнародних стандартів становить один із важливих напрямів її вирішення. З цією метою на кафедрі медичної статистики розроблено навчальний план та програму циклу тематичного удосконалення «Сучасні підходи до кодування захворювань, причин смерті та моніторингу стану здоров'я населення».

Цикл тематичного удосконалення розрахований на підготовку лікарів різних лікувально-діагностичних відділень закладів охорони здоров'я, лікарів-статистиків, завідувачів відділень, керівників закладів охорони здоров'я.

Тематичний цикл проводиться за очною або очно-заочною формою з елементами дистанційного навчання тривалістю 1 місяць (156 год.) і 0,5 місяці (78 годин). Очно-заочна форма циклу ТУ з елементами дистанційного навчання розширює можливості доступу лікарів та організаторів охорони здоров'я до післядипломної освіти за програмою ТУ; сприяє збільшенню кількості фахівців, які зможуть пройти підготовку, з одночасним зменшенням витрат на навчання, проїзд і проживання, забезпечує формування у слухачів почуття особистої відповідальності; опанування слухачами навичок самостійної роботи.

Загальновідомо, що для працівників сфери громадського здоров'я моніторинг стану здоров'я населення є одним з основних напрямків діяльності, саме тому розроблена кафедрою медичної статистики програма включає всі необхідні розділи для того, щоб поглибити теоретичні знання лікарів з питань моніторингу стану здоров'я населення, сформувані необхідні навички з обліку та кодування захворювань і причин смерті у відповідності до сучасних міжнародних вимог. Зокрема, навчальний план та програма циклу тематичного удосконалення передбачають висвітлення: проблем та напрямів реформування системи охорони здоров'я України та удосконалення її інформаційного забезпечення; загальних підходів до моніторингу та оцінки стану здоров'я населення; практики та перспектив використання сучасних інформаційних технологій у роботі практичного

лікаря та у забезпеченні моніторингу стану здоров'я населення; порядку використання Міжнародної класифікації хвороб для кодування захворювань і причин смерті населення; методики аналізу та сучасних тенденцій у стані здоров'я населення України.

Слід відмітити, що навчальна програма циклу розроблена із врахування міжнародних підходів до моніторингу та оцінки за інформативної підтримки «МЕТІДА» (проєкту з технічної допомоги в сфері моніторингу і оцінки та ефективності використання даних). Старший викладач кафедри Степанова Т.В., яка є куратором даного циклу, успішно пройшла навчання у літній школі з моніторингу та оцінки для викладачів вищих навчальних закладів, яка проводилась МБФ «Альянс Громадського Здоров'я». У розділі програми «Загальні підходи до моніторингу та оцінки стану здоров'я населення» передбачено висвітлення наступних питань: Основні поняття та визначення, типи моніторингу та оцінки. Моніторинг та оцінювання: основні функції, спільне та відмінне. Моніторинг та оцінювання, які базуються на результатах, їх відмінність від традиційних. Моніторинг та особливості його проведення. Індикатори, їх роль та значення в процесі моніторингу. Вихідні дані для моніторингу, джерела, первинні та вторинні дані. Планування моніторингової діяльності, рівні, методи та інструменти моніторингу. Основні підходи до оцінювання. Теорія змін та її основні складові, графічне представлення та використання. Логічна рамка, її використання, можливості та обмеження.

Позитивною рисою навчальної програми є також включення до неї розділу «Практика та перспективи використання сучасних інформаційних технологій у роботі практичного лікаря та у забезпеченні моніторингу стану здоров'я населення», так як запровадження сучасних інформаційних технологій суттєво оптимізує процес статистичного збору, зведення та аналізу інформації про стан здоров'я населення, але потребує постійної підготовки лікарів з окреслених питань.

Навчальні години на місячному циклі розподіляються наступним чином: 56 годин лекційного часу, 34 годин семінарських та 66 годин практичних занять. На двохтижневому циклі: 20 годин лекцій, 20 – семінарських, 38 – практичних занять. У разі очно-заочної форми циклу з елементами дистанційного навчання 50% занять (за рахунок лекцій та семінарів) проводиться дистанційно.

Достатня кількість годин (50,0% при очній та очно-заочній формах) відведених на практичні заняття дозволить слухачам сформувати практичні навички щодо заповнення форм первинної облікової документації для

реєстрації випадків смерті та захворюваності із використанням МКХ, зокрема, оволодіти алгоритмами послідовного запису діагнозу та формулювання основного захворювання в розділі «причина смерті» лікарського свідоцтва про смерть, технологією кодування причини смерті у відповідності до МКХ, технологією заповнення талону для записів заключних діагнозів (ф. 025–2/о) та кодування діагнозу у відповідності до МКХ, а також технологією заповнення форм перинної облікової документації, за допомогою яких здійснюється реєстрація інфекційних захворювань, туберкульозу, ВІЛ/СНІДу, венеричних, грибкових онкологічних захворювань.

Для формування практичних навичок у лікарів на кафедрі реалізуються різноманітні форми навчання: вирішення ситуаційних завдань, сформованих на підставі викопіювання даних з історій хвороби і лікарських свідоцтв про смерть, кодування свідоцтв про смерть з перехресною перевіркою правильності, перевірка правильності формулювання діагнозу та його кодування у талоні для реєстрації заключного діагнозу. На практичних заняттях також використовується розроблена під егідою ВООЗ навчальна комп'ютерна програма RUTENDON, яка спрямована на формування у лікарів розуміння концепції, принципів побудови МКХ, а також відпрацювання практичних навичок щодо кодування захворюваності та причин смерті з використанням МКХ. Позитивною рисою комп'ютерної навчальної системи

навчання є її модульна побудова, що дозволяє викладачу гнучко моделювати навчальний процес, плануючи та використовуючи модулі у найдоречніший для кожного слухача послідовності. Це дозволяє враховувати початковий рівень підготовки та фах лікарів, а також індивідуальні темпи та особливості роботи кожної особи. Процес навчання відбувається у вигляді активного діалогу з навчальною програмою, кожний крок в опануванні програми оцінюється комп'ютерною системою і даються настанови щодо подальшої тактики навчання (можливість продовження або необхідність повернення до попередніх підрозділів). Лікарі з цікавістю працюють з даною навчальною програмою, яка весь час концентрує їх, увагу і спонукає до постійної активної самостійної роботи. Слід відмітити, що у разі такої методики навчання засвоєння технології використання МКХ-10 та опанування практичних навичок із кодування захворюваності та причин смерті слухачами відбувається більш усвідомлено та швидшими темпами, порівняно з використанням традиційних ситуаційних завдань.

Навчання лікарів на циклі ТУ «Сучасні підходи до кодування захворювань, причин смерті та моніторингу стану здоров'я населення» сприятиме безперервному професійному розвитку лікарів, підвищенню вірогідності медико-статистичних даних про стан здоров'я населення та удосконаленню інформаційного забезпечення управління системою здоров'я населення.

М.В. Голубчиков, Т.В. Степанова

Протидія ко-інфекції туберкульоз/ВІЛ в офіційних документах України

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Туберкульоз (ТБ) у 2015 році залишався провідною причиною смерті в структурі смертності від інфекційних і паразитарних хвороб в Україні (46,5%), меншою є частка померлих від причин, безпосередньо пов'язаних з ВІЛ-інфекцією (31,9%). Таким чином, в структурі смертності від інфекційних і паразитарних хвороб на ТБ і ВІЛ-інфекцію разом припадає 78,3%. ТБ і ВІЛ-інфекцію називають «смертельним дуєтом», тому що кожна з цих епідемій підвищує ризик, підсилює шкоду і ускладнює зусилля, спрямовані на викорінення іншої. ТБ залишається головним вбивцею людей, які живуть з ВІЛ, на нього припадає кожна друга смерть, пов'язана зі СНІДом в Україні.

Лікування ТБ і ВІЛ також тісно пов'язане. Якщо заклади, які надають допомогу не можуть інтегрувати або пов'язати послуги з ТБ і ВІЛ на необхідному рівні, втрачаються можливості для виявлення людей, які потребують лікування, і порятунку їх життя. За даними досліджень антиретровірусна терапія (АРТ) знижує ризик інфікування ТБ серед ВІЛ-інфікованих на 65%. Як відомо, недіагностованій і запущеній ТБ, погіршує та прискорює розвиток ВІЛ-інфекції. У 2012 році ВООЗ опублікувала рекомендації, які містять 12 конкретних науково-обґрунтованих видів діяльності, необхідних для

покращання медичних послуг і клінічних результатів для людей з ко-інфекцією ТБ/ВІЛ, або тих, які знаходяться в зоні ризику ТБ і ВІЛ-інфекції.

Метою нашого дослідження було проведення аналізу заходів, які вживаються відповідно до рекомендацій ВООЗ, для забезпечення узгодженої протидії ко-інфекції ТБ/ВІЛ в системі громадського здоров'я України.

Матеріали та методи. Для аналізу були відібрані основні документи, які регламентують діяльність в сфері ТБ і ВІЛ-інфекції на державному рівні, а саме: «Стратегія забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДу на період до 2020 року» та план заходів щодо її реалізації, затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 р. № 248-р (Стратегія), «Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки» (Програма протидії ВІЛ/СНІДу на 2014–2018 роки), проект «Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2017–2021 роки», який розміщений на сайті МОЗ України для громадського обговорення (проект Концепції програми протидії ТБ на 2017–2021 роки), «Загальнодержавна